

הזמשה כס"י משולב

פרשת מקץ, בראשית מא (א) – מד (ז), קמ"ז פסוקים

פרק מא

(יב) וְשֵׁם אֶתְנֵנוּ נַעַר עֶבְרִי עֶבֶד לְשֵׁר הַטַּבָּחִים נַעַר עֲנָנִי עֵבֶד. ארורים הרשעים שאין טובתם שלמה, מזכירו בלשון בזיון. נעל. שוטה ואין ראוי לגדולה. ענני. אפילו לשוננו אינו מכיר. עבד. וכתוב בנמוסי מצרים שאין עבד מולך, ולא לובש בגדי שרים וְנִסְפְּרָלוֹ וְיִפְתָּרְלָנוּ אֶת־חַלְמֵתֵנוּ אִישׁ פְּחֻלְמוֹ לפי החלום וקרוב לענינו פֶּתַר:

(יג) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פִּתְרָלְנוּ כֵּן הָיָה אֵתִי הַשִּׁיב עַל־כַּנִּי וְאֶתְנוּ תְּלָה: הַסִּיב עַל כַּנִּי. פרעה הנזכר למעלה, כמו שאמר (לעיל פס' י) פרעה קצף על עבדיו. הרי מקרא קצר לשון, ולא פירש מי השיב, לפי שאין צריך לפרש מי השיב, מי שבידו להשיב, והוא פרעה. וכן דרך כל מקראות קצרים, על מי שעליו לעשות הם סותמים את הדבר:

(יד) וַיִּשְׁלַח פְּרַעֲהוּ וַיִּקְרָא אֶת־יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן־הַבּוֹר מִן בֵּית הַסוּהַר שֶׁהוּא עֲשׂוֹי כַּמִּין גּוּמָא, וְכֵן כָּל בּוֹר שֶׁבְמִקְרָא לְשׁוֹן גּוּמָא הוּא, וְאִם אֵין בּו מִים קְרוֹי בּוֹר, פּוֹשׁ"א בלע"ז [חפירה] וַיִּגְלַח מִפְּנֵי כְבוֹד הַמַּלְכוּת וַיַּחְלֹף שְׂמֻלָּתוֹ וַיָּבֵא אֶל־פְּרַעֲהוּ:

*

שני

(טו) וַיֹּאמֶר פְּרַעֲהוּ אֶל־יוֹסֵף חֲלוֹם חֲלַמְתִּי וּפְתַר אֵין אֶתְנוּ וְאֵנִי שְׂמַעְתִּי עֲלֶיךָ לֵאמֹר תִּשְׁמַע חֲלוֹם לְפִתְרָא אֶתְנוּ. תאזין ותבין חלום לפתור אותו. חֲמַמַּע. לשון הבנה והאזנה, כמו (להלן מב כג) שומע יוסף, (דברים כח מט) אשר לא תשמע לשונו, אינטינדר"א בלע"ז [להבין]:

(טז) וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת־פְּרַעֲהוּ לֵאמֹר בְּלִעְדֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת־שְׁלוֹם פְּרַעֲהוּ: כַּלְעֵלִי. אין החכמה משלי, אלא אלהים יענה, יתן עניה בפי לשלום פרעה:

(יז) וַיַּדְבֵּר פְּרַעֲהוּ אֶל־יוֹסֵף בְּחֻלְמֵי הַנְּנִי עֶבֶד עַל־שִׁפְתַי הַיָּאָר: (יח) וַהֲנָה מִן הַיָּאָר עֵלֶת שִׁבְעַת פְּרוֹת בְּרִיאֹת בְּשֵׁר וַיִּפְתַּ תְּאָר וַתַּרְעִינָה בְּאָחוּ:

(יט) וַהֲנָה שִׁבְעַת פְּרוֹת אַחְרוֹת עֵלֶת אַחְרֵיהֶן דְּלוֹת כַּחוֹשׁוֹת, כִּמו (ש"ב יג ד) 'מדוע אתה ככה דל' דאמנון וְרַעוּת תְּאָר מֵאֵד וְרַקוּת בְּשֵׁר כָּל לְשׁוֹן רַקוּת שֶׁבְמִקְרָא חֲסָרִי בִשְׁר, ובלע"ז בלושי"ש [מחוסרות] לְאֶרְאִיתִי כְהִנָּה בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם לְרַע:

(כ) וַתִּבְלַעְנָה הַשִּׁבְלִים הַדְּקוֹת וַהֲרַעוּת אֶת שִׁבְעַת הַפְּרוֹת הַרְאֵשׁוֹת הַבְּרִיאֹת: (כא) וַתִּבְאֵנָה אֶל־קַרְבְּנָה וְלֹא נִדְעַל כִּי־בָאוּ אֶל־קַרְבְּנָה וּמִרְאִיהֶן רַע כַּאֲשֶׁר בַּתְּחִלָּה וְאִיקָן: (כב) וַאֲרָא בְּחֻלְמֵי וַהֲנָה שִׁבְעַת שִׁבְלִים עֵלֶת בְּקִנָּה אֶחָד מִלְּאֵת וְטָבוֹת:

(כג) וַהֲנָה שִׁבְעַת שִׁבְלִים צְנַמּוֹת צוֹנָמָא בְּלִשׁוֹן אַרְמִי סִלַּע, הִרִי הֵן כַּעֲץ בְּלִי לְחִלּוֹחַ וְקִשׁוֹת כִּסְלַע, וְתַרְגוּמוֹ נַצַּן לְקִין, נַצַּן - אֵין בְּהֵן אֵלֹא הַנֶּץ, לְפִי שֶׁנִּתְרַקְנוּ מִן הַזֶּרַע דְּקוֹת שְׂדֵדוֹת קָדִים צְמֻחוֹת אַחְרֵיהֶם:

(כד) וַתִּבְלַעְנָה הַשִּׁבְלִים הַדְּקוֹת אֶת שִׁבְעַת הַשִּׁבְלִים הַטָּבוֹת וַאֲמַר אֶל־הַחֲרַטְמִים וַאֲזִין מַגִּיד לִי: (כה) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־פְּרַעֲהוּ חֲלוֹם פְּרַעֲהוּ אֶחָד הוּא אֶת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֲשָׂה הַגִּיד לְפְרַעֲהוּ:

(א) וַיְהִי מִקְצֵי שְׁנָתַיִם יָמִים מִזֶּה. כִּתְרַגּוּמוֹ מִסּוּף, וְכֵל לְשׁוֹן 'קֵץ' סוּף הוּא וּפְרַעֲהוּ חֲלוֹם וַהֲנָה עֶבֶד עַל־הַיָּאָר. כָּל שֶׁאֵר נִהְרֹת אֵינֶם קְרוֹיִם יֹארוּיִם חוּץ מִנִּילוֹס, מִפְּנֵי שֶׁכֵּל הָאֶרֶץ עֲשׂוּיָה יֹארוּיִם יֹארוּיִם בִּידֵי אָדָם וְנִילוֹס עוֹלָה בְּתוֹכָם וּמִשְׁקָה אוֹתָם, לְפִי שֶׁאֵין גְּשָׁמִים יוֹרְדִין בְּמִצְרַיִם תְּדִיר כִּשְׂאֵר אַרְצוֹת:

(ב) וַהֲנָה מִן־הַיָּאָר עֵלֶת שִׁבְעַת פְּרוֹת יְפוֹת מְרַאָּה סִימֹן הוּא לְיָמֵי שׁוֹבַע, שֶׁהַבְּרִיאוֹת נִרְאוֹת יְפוֹת זֹל לְזוֹ, שֶׁאֵין עֵין בְּרִיָּה צֶרֶה בַּחֲבֵרְתָהּ וּבְרִיאֹת בְּשֵׁר וַתַּרְעִינָה בְּאָחוּ. בַּאֲמַר, מִרִּישׁ"ק בלע"ז [ביצה], כִּמו (איוב ח יא) וְשָׂאָה אַחוּ:

(ג) וַהֲנָה שִׁבְעַת פְּרוֹת אַחְרוֹת עֵלֶת אַחְרֵיהֶן מִן־הַיָּאָר רַעוּת מְרַאָּה וְדְקוֹת בְּשֵׁר טִיבִי"ש בלע"ז [דקות], לְשׁוֹן דֵּק וַתַּעֲמִדְנָה אֶצְלַת הַפְּרוֹת עַל־שִׁפְתַי הַיָּאָר:

(ד) וַתִּבְלַעְנָה הַפְּרוֹת רַעוּת הַמְרַאָּה וְדְקוֹת הַבְּשֵׁר אֶת שִׁבְעַת הַפְּרוֹת יְפוֹת הַמְרַאָּה וְהַבְּרִיאֹת סִימֹן שֶׁתֵּהָא כָּל שְׂמַחַת הַשׁוֹבַע נִשְׁכַּחַת בְּיָמֵי הַרַעֲב וַיִּיקָץ פְּרַעֲהוּ:

(ה) וַיִּשָּׁן וַיַּחְלֵם שְׁנֵית וַהֲנָה שִׁבְעַת שִׁבְלִים עֵלֶת בְּקִנָּה אֶחָד טוֹדִי"ל בלע"ז [גבעול] בְּרִיאֹת שִׁינִי"ש בלע"ז [בריאות] וְטָבוֹת:

(ו) וַהֲנָה שִׁבְעַת שִׁבְלִים דְּקוֹת וְשְׂדוּפּוֹת קָדִים וְסִלּוּפּוֹת. הַשְּׁלִידִי"ש בלע"ז [מיובשות], 'וְשִׁקִּיפּוֹ קָדוּם' (אונקלוס), חֲבוּטוֹת, לְשׁוֹן מִשְׁקוּף הַחֲבוּט תְּמִיד עַל יַד הַדְּלֵת הַמַּכֵּה עֵלָיו. קָדִים. רוּחַ מִזְרַחִית שְׁקוּרִין בִּישׁ"א [רוח יבשה] צְמֻחוֹת אַחְרֵיהֶן:

(ז) וַתִּבְלַעְנָה הַשִּׁבְלִים הַדְּקוֹת אֶת שִׁבְעַת הַשִּׁבְלִים הַבְּרִיאֹת שִׁינִי"ש בלע"ז [בריאות] וְהַמְלֵאֹת וַיִּיקָץ פְּרַעֲהוּ וַהֲנָה חֲלוֹם. וַהֲנָה נִשְׁלַם חֲלוֹם שֶׁלֶם לְפָנָיו וְהוֹצֵר לְפִתְרֵיהֶם:

(ח) וַיְהִי בְּבִקְרָא וַתַּפְּעֵם רוּחֹו וּמִטְרַפָּא רוּחִיה, מִקְשָׁקֶשֶׁת בְּתוֹכוֹ כַּפְעוּמוֹן. וּבְנִבְכּוֹדְנָצַר הוּא אוֹמֵר (דניאל ב א) וַתַּפְּעֵם רוּחוֹ, לְפִי שֶׁהָיוּ שֵׁם שְׁתֵּי פְעִימוֹת, שֶׁכַּחַת חֲלוֹם וְהַעֲלַמַת פְּתוּרָנוּ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־חֲרַטְמֵי מִצְרַיִם חֲרַטְמוֹי. הַנְּחָרִים בְּטִימֵי מֵתִים, שִׁשׂוּאִיִּם בַּעֲצֻמוֹת. טִימֵי הֵן עֲצֻמוֹת בְּלִשׁוֹן אַרְמִי, וּבְמִשְׁנַה בֵּית שֶׁהוּא מֵלָא טִמִּיא, מֵלָא עֲצֻמוֹת וְאֶת־כָּל־חֲכַמֵּיהּ וַיִּסְפֵּר פְּרַעֲהוּ לְהֵם אֶת־חֻלְמֵוֹ וְאֵין־פּוֹתֵר אוֹתָם לְפְרַעֲהוּ. פּוֹתֵרִים הָיוּ אוֹתָם, אֲבָל לֹא לְפְרַעֲהוּ, שֶׁלֹּא הָיָה קוֹלֵן נִכְנַס בְּאֶזְנוֹ, וְלֹא הָיָה לוֹ קוֹרֵת רוּחַ בַּפְּתוּרָנָם, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים שֶׁבַע בְּנוֹת אֶתְהּ מוֹלִיד, שֶׁבַע בְּנוֹת אֶתְהּ קוֹבֵר:

(ט) וַיַּדְבֵּר שֵׁר הַמְשָׁקִים אֶת־פְּרַעֲהוּ לֵאמֹר אֶת־חֲטָאֵי אֲנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם: (י) פְּרַעֲהוּ קָצַף עַל־עַבְדֵּי וַיִּתֵּן אֵתִי בְּמִשְׁמֵר בֵּית שֵׁר הַטַּבָּחִים אֵתִי וְאֶת שֵׁר הָאֲפִים:

(יא) וַנְּחַלְמָה חֲלוֹם בְּלִילָה אֶחָד אֲנִי וְהוּא אִישׁ כְּפִתְרוֹן חֲלַמְוֹ חֲלַמְנֵנוּ. חֲלוֹם הִרְאוּ לְפִתְרוֹן שֶׁנִּפְתַּר לָנוּ, וְדוּמָה לוֹ:

*

אחד בפתחו, כדי שלא תשלוט בהם עין הרע, שכולם נאים וכולם גיבורים כִּיְהִיָה הָרָעַב בְּאַרְץ כְּנָעַן:

רביעי

(ו) וַיֹּסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל־הָאָרֶץ הוּא הַמְּשַׁבֵּיר לְכָל־עַם הָאָרֶץ וַיְבַאֵל אֶחָי וַיֹּסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוֶי־לוֹ אַפְּיִם אָרְצָה. נשתטחו לו על פניהם, וכן כל השתחוואה פשוט ידים ורגלים הוא:

(נג) ותכלינה שבע שני השבע אשר היה בארץ מצרים: (נד) ותחלינה שבע שני הרעב לבוא באשר אמר יוסף ויהי רעב בכל הארצות ובכל ארץ מצרים היה לחם:

(ז) וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו וַיִּכְרַם וַיִּתְנַבֵּר אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אֲתָם קְשׁוֹת וַיִּתְנַכַּר אֲלֵיהֶם. נעשה להם כנכרי בדברים, לדבר קשות ויאמר אליהם מאין באתם ויאמרו מארץ כנען לשבראכל:

(נה) ותרעב כל ארץ מצרים שהרקיבה תבואתם שאצרו, חוץ משל יוסף ויצעק העם אל פרעה ללחם ויאמר פרעה לכל מצרים לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו. לפי שהיה יוסף אומר להם שימולו, וכשבאו אצל פרעה ואומרים כך הוא אומר לנו, אמר להם ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם ששני הרעב באים. אמרו לו אספנו הרבה והרקיבה, אמר להם אם כן כל אשר יאמר לכם תעשו, הרי גזר על התבואה והרקיבה, מה אם יגזרו עלינו ונמות:

(ח) וַיִּכְרַם יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו לְפִי שֶׁהֵנִיחַם חֲתוּמֵי זָקֵן וְהֵם לֹא הִכְרָהוּ. שיצא מאצלם בלא חתימת זקן, ועכשיו בא בחתימת זקן. ומדרש אגדה, ויכר יוסף את אחיו, כשנמסרו בידו הכיר שהם אחיו וריחם עליהם, והם לא הכירוהו כשנפל בידם לנהוג בו אחוה:

(נו) והרעב היה על כל פני הארץ מי הם פני הארץ, אלו העשירים ויפתח יוסף את כל אשר בהם כתרגומו די בהון עיבורא וישבר למצרים שבר' לשון מכר ולשון קנין הוא, כאן משמש לשון מכר, שברו לנו מעט אוכל' (להלן מג ב) לשון קנין. ואל תאמר אינו כי אם בתבואה, שאף בין וחלב מצינו (ישעיה נה א) ולכן שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב ויחזיק הרעב בארץ מצרים:

(ט) וַיִּכְרַם יוֹסֵף אֶת הַחֲלָמֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם עֲלֵיהֶם, וידע שנתקיימו, שהרי השתחוו לו ויאמר אליהם מרגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם: ערות הארץ, גילוי הארץ, מהיכן היא נוחה ליכבש, כמו (ויקרא כ יח) את מקורה הערה, וכמו (יחזקאל טז ז) ערום ועריה. וכן כל ערוה שבמקרא לשון גילוי. ותרגום אונקלוס בדקא דארעא, כמו (מלכים ב' יב ו) בדק הבית, רעוע הבית, אבל לא דקדק לפרשו אחר לשון המקרא:

(נז) וכל הארץ באו מצרימה לשבר אל יוסף וכל הארץ באו מצרימה. אל יוסף לשבור. ואם תדרשהו כסדרו, היה צריך לכתוב לשבור מן יוסף כִּיְתוּק הָרָעַב בְּכָל־הָאָרֶץ:

(י) וַיֵּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדָנִי וְעַבְדֶּיךָ בָּאוּ לְשַׁבְּרָאֲכֶל: לֹא אֲלֵנִי. לא תאמר כן, שהרי עבדיך באו לשבור אוכל:

פרק מב

(יא) בָּלָנוּ בְּנֵי אִישׁ־אֶחָד נַחְנוּ נַצַּנְצָה בָּהֶם רוּחַ הַקּוֹדֵשׁ וְכַלּוּהוּ עִמָּהֶם, שאף הוא בן אביהם בנים אנחנו כניס. אמתיים, כמו (שמות י כט) כן דברת, (במדבר כז ז) כן בנות צלפחד דוברות, (ישעיה טז ו) ועברתו לא כן בדיו לאהיו עבדיך מרגלים:

(א) וַיֵּרָא יַעֲקֹב בֵּי יִשְׁשַׁבֵּר בְּמִצְרַיִם ומהיכן ראה, והלא לא ראה אלא שמע, שנאמר (פסוק הבא) הנה שמעתי וגו', ומהו וירא, ראה באספקלריא של קודש שעדיין יש לו שבר במצרים. ולא היתה נבואה ממש להודיעו בפירוש שזה יוסף ויאמר יעקב לבניו למה תתראו. למה תראו עצמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו כאילו אתם שבעים, כי באותה שעה עדיין היה להם תבואה. [ולו נראה פשוטו, למה תתראו, למה יהיו הכל מסתכלין בכם ומתמיהים בכם, שאין אתם מבקשים לכם אוכל בטרם שיכלה מה שבידכם]. ומפי אחרים שמעתי שהוא לשון כחישה, למה תהיו כחושים ברעב, דדומה לו (משלי יא כה) ומרקה גם הוא יורא:

(יב) וַיֵּאמְרָם אֲלֵיהֶם לֹא כִי־עֲרֹת הָאָרֶץ בָּאתֶם לְרֹאֲתִי. שהרי נכנסתם בעשרה שערי העיר, למה לא נכנסתם בשער אחד:

(ב) וַיֵּאמֶר הֲנֵה שְׁמַעְתִּי בֵּי יִשְׁשַׁבֵּר בְּמִצְרַיִם רְדוֹ־שְׁמָה ולא אמר לכו, רמז למאתים ועשר שנים שנשתעבדו למצרים, כמנין רד"ו וישברלנו משם ונחיה ולא נמות:

(יג) וַיֵּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי עַבְדֶּיךָ אֲחִיסִין אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ־אֶחָד בְּאַרְץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הַקֶּטֶן אֶת־אֲבִינֵנוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֲנִינוּ. ובשביל אותו אחד שאינו נתפזרנו בעיר לבקשו:

(ג) וַיִּרְדּוּ אֶחָיו־יוֹסֵף וְלֹא כָתַב בְּנֵי יַעֲקֹב, מלמד שהיו מתחרטים במכירתו, ונתנו לבם להתנהג עמו באחוה ולפדותו בכל ממון שיפסקו עליהם עשרה לשבר בר מצרים: עשרה. מה תלמוד לומר, והלא כתיב (פסוק הבא) וזאת בנימין אחי יוסף לא שלח, אלא לענין האחוה היו חלוקין לעשרה, שלא היתה אהבת כולם ושנאת כולם שווה לו, אבל לענין לשבור בר כולם לב אחד להם:

(יד) וַיֵּאמְרָם אֲלֵיהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם לֵאמֹר מְרַגְלִים אַתֶּם. הדבר אשר דברתי שאתם מרגלים הוא האמת והנכון, זהו לפי פשוטו. ומדרשו, אמר להם ואילו מצאתם אותו ויפסקו עליכם ממון הרבה, תפדוהו? אמרו לו הן. אמר להם ואם יאמרו לכם שלא יחזירוהו בשום ממון מה תעשו. אמרו לו לכך באנו, להרוג או ליהרג, אמר להם הוא אשר דברתי אליכם, להרוג בני העיר באתם, מנחש אני בגביע שלי ששנים מכם החריבו כרך גדול של שכם:

(טו) בְּזֹאת תִּבְרָחַנו חַי פְּרַעֲה אִם יַחִיָה פְרַעַה. כשהיה נשבע לשקר, היה נשבע בחיי פרעה אִם־תִּצָּאוּ מִזֶּה מִן הַמְּקוֹם הַזֶּה כִּי אִם־בְּכֹאֵל אֲחִיכֶם הַקֶּטֶן הִנֵּה:

(ד) וְאֶת־בְּנֵימִין אֶחָי יוֹסֵף לֹא־שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת־אֶחָיו כִּי אֲמַר פֶּן־יִקְרָאֵנוּ אֲסוּן. ובבית לא יקראנו אסון? אמר רבי אליעזר בן יעקב, מכאן שהשטן מקטר בשעת הסכנה:

(טז) שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וַיִּקַּח אֶת־אֲחִיכֶם וְאֵתֶם הָאֲסוּרִי וַיִּבְרָחַנו דְּבַרְכֶּם הָאֲמֵת אֲתֵכֶם אִם אמת אתכם. לפיכך ה"א נקוד פתח, שהוא כמו בלשון תימה וְאִם־לֹא חַי פְּרַעֲה כִּי מְרַגְלִים אַתֶּם. ואם לא תביאוהו, חיי פרעה כי מרגלים אתם:

(ה) וַיְבַאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשַׁבֵּר בְּתוֹךְ הַבָּאִים מִטְּמִינִין עֲצֵמָן שְׁלֵטִים וְיָכִרוּם, לפי שצוה להם אביהם שלא יתראו כולם בפתח אחד אלא שיכנס כל

(לד) והביאו את־אחיכם הקטן אל־י ואדעה כי לא מרגלים אתם כי כנים אתם את־אחיכם אתן לכם ואת־הארץ תסחרו. תשובו. וכל לשון סוחרים וסחורה על שם שמחזרים וסוברים אחר פרקמטיא:

(לה) ויהי הם מריקים שקיהם והנה איש צרור־כסף קשר כספו בשקו וירא את־צרורות כספיהם המה ואביהם וייראו:

(לו) ויאמר אלהם יעקב אביהם אתי שבלתם מלמד שחשדן שמא הרגוהו או מכרוהו כיוסף. שכלתם. כל מי שבניו אבודים קרוי שכול יוסף איננו ושמעון איננו ואת־בנימן תקחו עלי הני כלנה:

(לז) ויאמר ראובן אל־אביו לאמר את־שני בני תמית אסל־א אביאנו אליך תנה אתו עלי־ידי ואני אשיבנו אליך:

(לח) ויאמר לא־ירד בני עמכם לא קיבל דבריו של ראובן. אמר - בכור שוטה הוא זה, הוא אומר להמית בניו, וכי בניו הם ולא בני קרואיו מת והוא לבדו נשאר וקרואו אסון בדרך אשר תלכרבה והורדתם אתי שיבתי ביגון שאולה:

פרק מג

(א) והרעב כבד בארץ:

(ב) ויהי כאשר בלו לאכל את־השבך אשר הביאו ממצרים ויאמר אליהם אביהם שבו שבררלנו מעט־אכל: כאשר כלו לאכול. יהודה אמר להם המתינו לזקן עד שתכלה פת מן הבית. כאשר כלו. כד שציאו. והמתרגם כד ספיקו טועה, 'כאשר כלו הגמלים לשתות' מתורגם כד ספיקו, כששתו די ספוקם הוא גמר שתייתם. אבל זה כאשר כלו לאכול - כאשר תם האוכל הוא, ומתרגמין כד שציאו:

(ג) ויאמר אליו יהודה לאמר העד העד בננו האיש העל העל. לשון התראה, שסתם התראה מתרה בו בפני עדים, וכן (דברים ל יט) העידותי בכס, (שמות יט כא) רד העד בעם לאמר לא־תראו פני בלתי אחיכם אתכם. לא תראוני בלא אחיכם אתכם. ואנקלוס תרגם 'אלהין כד אחוכון עמכון', יישב ביאור הדבר על אופנו ולא דקדק לתרגם אחר לשון המקרא:

(ד) אסישך משלח את־אחינו אתנו נרדה ונשברה לך אכל: (ה) ואם אינך משלח לא נרד כיה־איש אמר אלינו לא־תראו פני בלתי אחיכם אתכם: (ו) ויאמר ישׂראל למה הרעתם לי להגיד לאיש העוד לכם אחר:

(ז) ויאמרו שאול שאל־האיש לנו ולמולדתנו למשפחותינו. ומדרשו, אפילו עצי עריסותינו גלה לנו לאמר העוד אביכם חל היש לכם אחר ונדר לו שיש לנו אב ואח עלי־פי הדברים האלה על פי שאלותיו אשר שאל הוזקקנו להגיד. הידוע נדע כי יאמר הורידו את־אחיכם: כי יאמל. אשר יאמר, כי משמש בלשון אם, ואם משמש בלשון אשר. הרי זה שימוש אחד מארבע לשונות שמשמש כי, והוא אם, שהרי כי זה כמו אם, כמו עד אם דברתי דברי (לעיל כד לג):

(ח) ויאמר יהודה אל־ישׂראל אביו שלחה הנער אתי ונקומה ונלכה ונחיה נצנצה בו רוח הקודש, על ידי הליכה זו תחי רוחך, שנאמר (לקמן מה כז) ותחי רוח יעקב אביהם ולא נמות גס־אנחנו גס־אתה גס־טפנו: ולא נמות. ברעב. בנימין ספק יתפש ספק לא יתפש, ואנו כולנו מתים ברעב אם לא נלך, מוטב שתניח את הספק ותתפוש את הודאי:

(יח) ויאמר אלהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיו את־האלהים אני ירא:

*

חמישי

(יט) אסכנים אתם אחיכם אחד יאסר בבית משמרכם שאתם אסורים בו עכשיו ואתם לבנו הביאו לבית אביכם שבר רעבון בתיכם. מה שקניתם לרעבון אנשי בתיכם:

(כ) ואת־אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דברים יתאמתו ויתקיימו, כמו (במדבר ה כב) אמן אמן, וכמו (מ"א ח כו) יאמן נא דברך ולא תמותו ויעשרקן:

(כא) ויאמרו איש אל־אחיו אבל כתרגומו 'בקושטא'. וראיתי בבראשית רבה (צא ח), לישנא דרומאה הוא, אבל, ברם אשמים אנחנו על־אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על־כן באה אלינו הצרה הזאת: קלה חלינו. טעמו בב"ת, לפי שהוא בלשון עבר, שכבר באה, ותרגומו אתת לנא:

(כב) ויען ראובן אתם לאמר הלא אמרתי אליכם לאמר אל־תחטאו בילד ולא שמעתם וגם־דמו אתו וגמין רביין, דמו וגם דם הזקן הנדה נדרש:

(כג) והם לא ידעו כי שמע יוסף מבין לשונם, ובפניו היו מדברים כן כי המליץ בינתם. כי כשהיו מדברים עמו היה המליץ ביניהם, היודע לשון עברי ולשון מצרי, והיה מליץ דבריהם ליוסף ודברי יוסף להם, לכך היו סבורים שאין יוסף מכיר בלשון עברי. המליץ, זה מנשה בנו:

(כד) ויסב מעליהם נתרחק מעליהם שלא יראוהו בוכה ויבך לפי ששמע שהיו מתחרטין וישב אלהם וידבר אלהם ויקח מאתם את־שמעון הוא השליכו לבור, הוא שאמר לווי (לעיל לז יט) הנה בעל החלומות הלזה בא. דבר אחר, נתכוון יוסף להפרידו מלוי שמא יתיעצו שניהם להרוג אותו ויאסר אתו לעיניהם. לא אסרו אלא לעיניהם, וכיון שיצאו הוציאו והאכילו והשקהו:

(כה) ויצו יוסף וימלאו את־כליהם בר ולהשיב כספיהם איש אל־שקו ולתת להם צדה לדרך גיעש להם בן: (כו) וישאו את־שבקם על־חמריהם וילכו משם:

(כז) ויפתח האחד הוא לוי שנשאר יחיד משמעון בן זוגו את־שקו לתת מספוא לחמרו במלון במקום שלנו בלילה וירא את־כספו והנה הוא בפי אמתחתו. הוא שק:

(כח) ויאמר אל־אחיו הושב כספי וגם הנה באמתחתך גם הכסף בו עם התבואה ויצא לפם ויחירו איש אל־אחיו לאמר מה־זאת עשה אלהים לנו. להביאנו לידי עלילה זו, שלא הושב אלא להתעול עלינו:

(כט) ויבאו אל־יעקב אביהם ארצה כנען ויגידו לו את כל־הקרת אתם לאמר: (ל) דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות ויתן אתנו כמרגלים את הארץ: (לא) ויאמר אליו בנים אנחנו לא היינו מרגלים: (לב) שנים עשר אנחנו אחים בני אבינו האחד איננו והקטן היום את־אבינו בארץ כנען: (לג) ויאמר אליו האיש אדני הארץ בזאת אדע כי כנים אתם אחיכם האחד הגיחו אתי ואת־רעבון בתיכם קחו ולכו:

עלילת הכסף ולהיותה נופלת עלינו. ואונקלוס שתירגם ולאסתקפא עלנא, הוא לשון להתעולל, כדמתרגמינן (דברים כב יד) עלילות דברים - תסקופי מילין, ולא תרגמו אחר לשון המקרא. ולהתגולל שתרגם לאתרברבא, הוא לשון (קהלת יב ו) גלת הזקב, (נחום ב ח) והצב גלתה העלתה, שהוא לשון מלכות ולקחת אתנו לעבדים ואתחמרינו:

(יט) ויגשו אל־האיש אשר על־בית יוסף וידברו אליו פתח הבית:

(כ) ויאמרו כי אדוני לשון בעיא ותחנונים הוא, ובלשון ארמי בייא בייא ירד ירדנו בתחלה לשבר־אכל: יודו יכלנו. ירידה היא לנו, רגילים היינו לפרנס אחרים, עכשו אנו צריכים לך:

(כא) ויהי כרבאנו אל־המלון ונפתחה את־אמתחתינו והנה כסף־איש בפי אמתחתו כספנו במשקלו ונשב אתו בידנו: (כב) וכסף אחר הורדנו בידנו לשבר־אכל לא ידענו מרשם כספנו באמתחתנו:

(כג) ויאמר שלום לכם אל־תיראו אלהיכם ואלהי אביכם נתן לכם מטמון אלהיכם. בזכותכם, ואם אין זכותכם כדאי, אלהי אביכם, בזכות אביכם נתן לכם מטמון באמתחתיכם כספכם בא אלי ויצא אלהים את שמעון:

(כד) ויבא האיש את־האנשים ביתה יוסף ויכל האיש. הבאה אחר הבאה, לפי שהיו דוחפים אותו לחוץ עד שדברו אליו פתח הבית, ומשאמר להם (בפסוק הקודם) שלום לכם, נמשכו ובאו אחריו ויתקמלים וירחצו רגליהם ויתן מספוא לחמריהם:

(כה) ויבינו את־המנחה הזמין, עטרוה בכלים נאים ערב־בוא יוסף בצעהרים כי שמעו כרשם יאכלו לחם:

(כו) ויבא יוסף הביתה מפרוזדור טרקלין ויביאו לו את־המנחה אשר בידם הביתה וישתחורלו ארצה:

(כז) וישאל להם לשלום ויאמר השלום אביכם הגזן אשר אמרתם העדנו חי:

(כח) ויאמרו שלום לעבדך לאבינו עזרנו חי ויקדו וישתחוו (וישתחו כתיב). ויקדו וישתחוו. על שאלת שלום. קידה - כפיפת קדקד, השתחוואה - משתטח לארץ:

(כט) וישא עיניו וירא את־בנימין אחיו בראמו ויאמר הוזה אחיכם הקטן אשר אמרתם אלי ויאמר אלהים יחנך בני. בשאר שבטים שמענו חנינה (לעיל לג ה) 'אשר חנן אלהים את עבדך', ובנימין עדיין לא נולד, לך ברכו יוסף בחנינה:

שביעי

(ל) וימחר יוסף כִּי־נבכדו רחמיו אל־אחיו ויבקש לבפות ויבא החדרה ויבך שמה:

כי נכמרו רחמיו. שאלו יש לך אח מאם, אמר לו אח היה לי ואיני יודע היכן הוא. יש לך בנים, אמר לו יש לי עשרה, אמר לו ומה שמם, אמר לו (להלן מו כא) בלע ובכר וגו'. אמר לו מה טיבן של שמות הללו, אמר לו כולם על שם אחי והצרות אשר מצאוהו, בלע, שנבלע בין האומות. בכר, שהיה בכור לאמי. אשבאל, ששבאו אל. גרא, שנתגייר באכסניא. ונעמן, שהיה נעים ביותר. אחי וראש, אחי היה וראשי היה. מופים, מפי אביו

(ט) אַנְכִי אֶעְרְבֶנּוּ מִיַּדִּי תִבְקָשְׁנוּ אֶסְלֵא הַבֵּיאתִי אֵלַיְךָ וְהַצַּגְתִּי לְפָנֶיךָ שֶׁלָּא אֲבִיאֲנֹו אֵלַיִךְ מִתְּכִי אִם חַי וְחַטָּאתִי לְךָ בְּלִי־חַיִּים. לעולם הבא:

(י) כִּי לֹא־הִתְמַהֲמַהְנוּ כִּרְעִתָהּ שִׁבְנָה זֶה פְעָמִים: לוֹלֵא הִתְמַהֲמַהְנוּ. על ירך, כבר היינו שבים עם שמעון ולא נצטערת כל הימים הללו:

(יא) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אֲסִבֶּן אִפּוּא זֹאת עֲשֹׂו אִפּוּא. כל לשון אפוא לשון יתר הוא, לתקן המלה בלשון עברי. אם כן אזדקק לעשות שאשלחנו עמכם, צריך אני לחזור ולבקש איה פה תקנה ועצה להשיאכם, ואומר אני זאת עשו קחו מוזמרת הארץ מתורגם מדמשבח בארעא, שהכל מזמרים עליו כשהוא בא לעולם בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נבאת שעוה ולט בטננים לא ידעתי מה הם, ובפרושי אל"ף ב"ת של רבי מכיר ראיתי פישטצי"ש [פיסטוקים], ודומה לי שהם אפרסקין ושקנדים:

(יב) וְכֶסֶף מְשֻׁנָּה פִי שָׁנִים כְּרָאשׁוֹן קָחוּ בְיַדְכֶם לְשֹׁבוֹר אוֹכֵל, שְׁמָא הֹוֶקֶר הַשַּׁעַר וְאֶת־הַכֶּסֶף הַמּוֹשָׁב בְּפִי אֲמַתְחַתְיֶכֶם תְּשִׁיבוּ בְיַדְכֶם אוֹלֵי מְשֻׁנָּה הוּא. שְׁמָא הַמְמוּנָה עַל הַבַּיִת שִׁכְחוּ שׁוֹגֵג:

(יג) וְאֶת־אֲחֵיכֶם קָחוּ וְקִימוּ שׁוֹבוּ אֶל־הָאֵישׁ:

(יד) וְאֵל שְׂדֵי יִתֵּן לָכֶם רְחֻמִּים לְפָנֵי הָאֵישׁ מַעַתָּה אֵינְכֶם חֹסְרִים כְּלוֹם אֵלָא תְּפִילָה, הַרִינִי מִתְּפִלָּל עֲלֵיכֶם. אֵל שְׂדֵי שְׂדֵי בְּנֵינָת רַחֲמִיו, וְכִדִּי הַיְכֹוֹלֵת בִּידוֹ לִיתֵן, יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים, זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּמִדְרָשׁוֹ, מִי שֶׁאִמַּר לְעוֹלָם דִּי יֵאמַר דִּי לְצַרּוֹתֵי, שֶׁלָּא שִׁקְטִי מִנְעוּרִי, צַרַּת לְבֹן, צַרַּת עֲשׂוֹ, צַרַּת רַחֵל, צַרַּת דִּינָה, צַרַּת יוֹסֵף, צַרַּת שְׁמַעוֹן, צַרַּת בְּנִימִין וְשִׁלַּח לָכֶם וּפְטַר לְכוּן, כְּתַרְגוּמוֹ, יִפְטַרְנוּ מֵאִסּוּרֵי, לְשׁוֹן (שְׁמוֹת כֹּו) לְחַפְשֵׁי יִשְׁלַחְנוּ, וְאֵינוֹ נּוֹפֵל בְּתַרְגוּם לְשׁוֹן וְיִשְׁלַח, שֶׁהָרִי לְשֵׁם הַם הוֹלְכִים אֲצִלוּ אֶת־אֲחֵיכֶם זֶה שְׁמַעוֹן אֲחֵר רֹחַ הַקּוֹדֵשׁ נִזְרַקָה בּוֹ, לְרַבּוֹת יוֹסֵף וְאֶת־בְּנִימִין וְאֵנִי עַד שׁוֹבְכֶם אֵהִיָּה שְׁכוֹל מִסַּפֵּק כְּאֲשֶׁר שְׁכַלְתִּי מִיּוֹסֵף וּמִשְׁמַעוֹן שְׁכַלְתִּי. מְבִינִין:

(טו) וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַמְּנַחָה הַזֹּאת וּמִשְׁנֵה־כֶּסֶף לְקָחוּ בְיָדָם וְאֶת־בְּנִימִין מִתַּרְגָּמִין וְדִבְרוּ יֵת בְּנִימִין, לְפִי שֶׁאֵין לְקִיחַת הַכֶּסֶף וּלְקִיחַת הָאָדָם שׁוּוֹה בְּלִשׁוֹן אֲרַמִּי, דִּבְרַר הַנִּקְחַ בִּיד מִתּוֹרְגָם וְנִסִּיב, וְדִבְרַר הַנִּקְחַ בְּהַנְּהַגַּת דְּבָרִים מִתַּרְגָּמִין וְדִבְרַר וְקָמּוּ וַיִּרְדּוּ מִצְרַיִם וַיַּעֲמֵדוּ לְפָנֵי יוֹסֵף:

*

ששי

(טז) וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶתֶּם אֶת־בְּנִימִין וַיֹּאמֶר לְאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ הִבָּא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבְּיָתָה וְטַבַּח טַבַּח וְהִזְכֵּן כְּמוֹ וּלְטַבּוּחַ טַבַּח וְלֶהֱכֵן, וְאֵין טַבּוּחַ לְשׁוֹן צוּוֹ, שֶׁהִיָּה לוֹ לּוֹמַר וְטַבַּח כִּי אֲתִי יֵאָכְלוּ הָאֲנָשִׁים בְּצַהָרִים. זֶה מִתּוֹרְגָם בְּשִׁירוֹתָא, שֶׁהוּא לְשׁוֹן סְעוּדָה רַאשׁוֹנָה בְּלִשׁוֹן אֲרַמִּי, וּבִלְע"ז דִּישְׁנִי"ר [אֲרוּחַת צַהָרִיִּים], וְיֵשׁ הַרְבֵּה בְּתַלְמוּד, (תְּעִנִּית יא:) שְׁדָא לְכַלְבָּא שִׁירוֹתֵיהּ, (בְּרַכּוֹת לט:) בְּצַע אֲכוּלָא שִׁירוֹתָא. אֲבַל כָּל תַּרְגוּם שֶׁל צַהָרִים - טִיִּהֲרָא:

(יז) וַיַּעַשׂ הָאֵישׁ כְּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיִּבָּא הָאֵישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף:

(יח) וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים כְּתוֹב בְּשֵׁנֵי יוֹדִי"ן, וְתַרְגוּמוֹ וְדַחִילוֹ כִּי הוֹבָאוּ בֵּית יוֹסֵף וְאֵין דֶּרֶךְ שָׂאֵר הַבָּאִים לְשֹׁבוֹר בֵּר לְלוֹן בְּבֵית יוֹסֵף, כִּי אִם בְּפּוֹנְדָקָאוֹת שְׁבַעִיר, וַיִּירָאוּ שֶׁאֵין זֶה אֵלָא לְאִסְפָּם אֵל מִשְׁמַר וַיֹּאמְרוּ עַל־דְּבַר הַכֶּסֶף הַשֶּׁבַח בְּאֲמַתְחַתֵּינוּ בְּתַחֲלָה אֲנַחְנוּ מוֹבָאִים אֵל תּוֹךְ הַבַּיִת הַזֶּה לְהַתְּגַלֵּל עֲלֵינוּ וְלְהַתְּנַפֵּל עֲלֵינוּ לְהַתְּגוֹלֵל. לְהוֹיֹת מִתְּגַלְגַּלַּת עֲלֵינוּ

(יא) וַיִּמְהָרוּ וַיִּוְרְדוּ אִישׁ אֶת־אֲמִתְחָתוֹ אַרְצָה וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ אֲמִתְחָתוֹ:

(יב) וַיִּחַפְּשׂ בַּגְּדוֹל הַחֵלָל שְׂלֵא יִרְגִישׁוּ בּוֹ שֶׁהִיא יוֹדַע הִיכָן הוּא וּבִקְטָן כִּלְיָה וַיִּמְצָא הַגְּבִיעַ בְּאֲמִתְחַת בְּנִימָן:

(יג) וַיִּקְרְעוּ שְׂמֹלֵתָם וַיַּעֲמִסוּ אִישׁ עַל־חֲמוֹזוֹ בְּעַלִי זְרוּע הוּי, וְלֹא הוֹצִרְנוּ לְסִיעֵה זֶה אֶת זֶה לְטַעוֹן וַיִּשְׁבּוּ הָעֵינִיה. מטרפולין היתה והוא אומר העירה, עיר כל שהיא? אלא שלא היתה חשובה בעיניהם אלא כעיר בינונית של עשרה בני אדם לענין המלחמה:

מפטר (יד) וַיָּבֵא יְהוּדָה וְאֶחָיו בֵּיתָה יוֹסֵף וְהוּא עוֹדֵנּוּ שָׁם שֶׁהִיא מִמַּתִּין לָהֶם וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי אַרְצָה:

(טו) וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף מִדַּהֲמַעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הֲלוֹא יָדַעְתֶּם כִּי־נַחֵשׁ וַיִּנְחַשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמְנִי הֲלֹא יָדַעְתֶּם כִּי אִישׁ חָשׁוּב כְּמוֹנִי יוֹדַע לִנְחֵשׁ, וְלִדְעַת מַדְעַת וּמִסְבְּרָא וּבִינָה כִי אִתֶּם גִּבְתֶּם הַגְּבִיעַ:

(טז) וַיֹּאמֶר יְהוּדָה מִדַּהֲנָאֵמַל לְאֲדָנִי מִדַּהֲנִדְבָר וּמַה־נִּצְטַדֵּק? הַאֲלֵהִים מִצָּא אֶת־עֵצוֹן עֲבָדֶיךָ יוֹדְעִים אֲנִי שְׂלֵא סִרְחָנוּ, אֲבֵל מֵאֵת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִהְיִיתָ הַלְבִּיא לָנוּ זֹאת, מִצָּא בְּעַל חוֹב מִקוּם לִגְבוּת שֶׁטֶר חוֹבוֹ הִנְנּוּ עֲבָדֶיךָ לְאֲדָנִי גִסְדָּאֲנָחְנוּ גַם אֲשֶׁר־נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ:

ומה נלמד. לשון צדק, וכן כל תיבה שתחילת יסודה צד"י והיא באה לדבר בלשון מתפעל או נתפעל, נותן ט"ת במקום תי"ו, ואינו נותנה לפני אות ראשונה של יסוד התיבה אלא באמצע אותיות העיקר, כגון נצטדק מגזרת צדק, (דניאל ד ל) יצטבע מגזרת צבע, (יהושע ט ד) וַיִּצְטַיְרוּ מגזרת (משלי יג יז) ציר אמונים, (יהושע ט יב) הצטיידנו מגזרת (לעיל מב כה) צדה לדרך.

ותיבה שתחילתה סמ"ך או ש"ן, כשהיא מתפעלת התי"ו מפרדת את אותיות העיקר, כגון (קהלת יב ה) ויסתבל החגב, מגזרת סבל, (דניאל ז ח) משתכל הוית בקרניא, מגזרת סכל, (מיכה ו טז) וישתמר חקות עמרי, מגזרת שמר, (ישעיה נט טו) וסר מרע משתולל, מגזרת (איוב יב יז) מוליק יועצים שולל, (שמות ט יז) מסתולל בעמי, מגזרת (ירמיה יח טו) דרך לא סלולה:

(יז) וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִי מַעֲשׂוֹת יְהוָה הָאֵלֵּים אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא יִהְיֶה לִי עֶבֶד וְאַתֶּם עֲלוּ לְשִׁלּוֹם אֶל־אֲבִיכֶם: פ

...

את כללי העריכה ניתן לראות במבוא לגליון פרשת בראשית.

כל הזכויות שמורות. ©

ניתן להשיג את הגליון (וכן גליונות קודמים) במאגר העלונים הממוחשב של 'דרשו'.

מהדורת כתב כס"י - ניתן להשיג ב'מערכת שבת' בקול הלשון.

וכן ניתן להשיג במייל - 2711526@GMAIL.COM

יש מהדורה בכתב גדול יותר - להשיג במייל הנ"ל

הארות הערות ותיקוני טעויות יתקבלו בברכה 05276-13331

יישיכ להרה"ג דוד היינמן שליט"א על סיועו בעריכת הגליון

למד. וחופים, שלא ראה חופתי ולא ראיתי אני חופתו. וארד, שירד לבין האומות, כדאיתא במסכת סוטה (לז:), מיד נכמרו רחמיו.

נכמרו. נתחממו, ובלשון משנה (ב"מ עד.) על הכומר של זיתים, ובלשון ארמי מכמר בשרא (פסחים נח.), ובמקרא (איכה ה י) 'עורנו כתנור נכמרו', נתחממו ונקמטו קמטים קמטים 'מפני זלעפות רעב'. כן דרך כל עור כשמחממין אותו נקמט ונתכווץ:

(לא) וַיִּדְחַץ פְּנֵיו וַיִּצָא וַיִּתְאַפֵּק נִתְאַמַּץ. והוא לשון (איוב יב כא) וּמִזִּים אֶפְיָקִים רָפָה, וכן (שם מא ז) אֶפְיָקִי מִגְּנִיָם, חוּזַק וַיֹּאמֶר שִׁימוּ לָחֶם:

(לב) וַיִּשְׁמִימוּ לוֹ לְבָדוֹ וְלָהֶם לְבָדָם וְלַמְצָרִים הָאֲכָלִים אֲתוֹ לְבָדָם כִּי לֹא יוּכְלוּן הַמְצָרִים לְאָכַל אֶת־הַעֲבָרִים לָחֶם כִּי־תוֹעֵבָה הוּא לְמְצָרִים. דבר שנאוי הוא למצרים לאכול את העברים, ואונקלוס נתן טעם לדבר (ארי גערא דמצראי דחלוין לה עגראי אגלוין):

(לג) וַיִּשְׁבּוּ לִפְנֵי הַבְּכֹר בְּבִכְרָתוֹ וַהֲצַעִיר בְּצַעֲרָתוֹ מִכָּה בְּגִבְעֵה וְקוּרָא - ראובן שמעון לוי יהודה יששכר וזבולון, בני אם אחת, הסבו כסדר הזה שהוא סדר תולדותיכם, וכן כולם, כיון שהגיע לבנימין אמר - זה אין לו אם ואני אין לי אם, ישב אצלי ויתמנהו האנשים איש אלהו:

(לד) וַיִּשָּׂא מִשָּׂאת מִנּוֹת מֵאֵת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְבַּ מִשָּׂאת בְּנִימָן מִמִּשָּׂאת כָּל־חַמֵּשׁ יָדוֹת חִלְקוֹ עִם אַחִיו, ומשאת יוסף ואסנת ומנשה ואפרים וישתו וישכרו עמו. ומיום שמכרוהו לא שתו יין ולא הוא שתה יין, ואותו היום שתו:

פרק מד

(א) וַיִּצְוּ אֶת־אֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ לֵאמֹר מַלְא אֶת־אֲמִתְחַת הָאֲנָשִׁים אֲכָל כַּאֲשֶׁר יוּכְלוּן שָׂאת וְשִׁים כֶּסֶף־אִישׁ בְּפִי אֲמִתְחָתוֹ:

(ב) וְאֶת־גְּבִיעֵי כוֹס אַרוֹךְ, וְקוּרִין לוֹ מִדִּירְנָא בִּלְע"ז (כוס הדורה) גְּבִיעַ הַכֶּסֶף תִּשָּׂים בְּפִי אֲמִתְחַת הַקְּטָן וְאֵת כֶּסֶף שִׁבְרוֹ וַיַּעַשׂ בְּדָבָר יוֹסֵף אֲשֶׁר דָּבָר:

(ג) הַבִּקְרָא אֹרֹךְ וְהָאֲנָשִׁים שְׁלָחוּ הֵמָּה וְחֲמַרְיָהֶם: (ד) הֵם יִצְאוּ אֶת־הָעִיר לֹא הִרְחִיקוּ וַיִּוֹסֵף אֲמַר לְאֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ קוּם רִדְף אַחֲרַי הָאֲנָשִׁים וְהַשְׁגַּתֶּם וְאֲמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְמָה שְׁלַמְתֶּם רַעַה תַּחַת טוֹבָה: (ה) הֲלוֹא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה אֲדָנִי בּוֹ וְהוּא נַחֵשׁ בּוֹ הֲרַעְתֶּם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם: (ו) וַיִּשְׁגֶּם וַיִּדְבַּר אֲלֵהֶם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

(ז) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לְמָה יְדַבֵּר אֲדָנִי בְּדָבָרִים הָאֵלֶּה חֲלִילָה לְעַבְדֶּיךָ מַעֲשׂוֹת בְּדָבָר הַזֶּה: חֲלִילָה לְעַבְדֶּיךָ. חולין הוא לנו, לשון גנאי. ותרגום חס לעבדך, חס מאת הקדוש ברוך הוא יהי עלינו מעשות זאת. והרבה חס ושלום יש בתלמוד בלשון הזה:

(ח) הֵן כֶּסֶף אֲשֶׁר מִצָּאנוּ בְּפִי אֲמִתְחַתֵּינוּ הִשִּׁיבְנוּ אֵלָיךְ מֵאַרְץ כְּנָעַן וְאֵיךְ נִגְבַּח מִבֵּית אֲדֹנֶיךָ כֶּסֶף אֹו זָהָב. זה אחד מעשרה קל וחומר האמורים בתורה. וכולן מנויין בבראשית רבה (צב ז):

(ט) אֲשֶׁר יִמְצָא אֲתוֹ מִעַבְדֶּיךָ וּמֵת וְגִסְדָּאֲנָחְנוּ נִהְיֶה לְאֲדָנִי לְעַבְדֶּיךָ:

(י) וַיֹּאמֶר גִּם־עַתָּה כְּדָבָרֶיכֶם כִּדְבָרֶיכֶם אֲשֶׁר יִמְצָא אֲתוֹ יִהְיֶה לִי עֶבֶד גַּם עַתָּה כְּלַדְרִיכָס. אף זו מן הדין, אמת כדבריכם כן הוא שכולכם חייבים בדבר, עשרה שנמצאת גניבה ביד אחד מהם כולם נתפשים, אבל אני אעשה לכם לפניכם משורת הדין, אשר ימצא אתו יהיה לי עבד ואתם תהיו נקים: